

Txetxènia, una guerra oblidada

ANTONI SEGURA I MAS

La terrible massacre d'innocents a l'escola de Beslan (Ossètia del Nord) ha portat a les primeres pàgines dels diaris una guerra que fa més de deu anys que dura, però de la qual ningú no sembla recordar-se excepte quan es produeix una acció terrorista de proporcions tràgiques. I tanmateix és una guerra que s'ha cobrat ja milers de víctimes i de la qual és difícil treure tretall atesa l'opacitat informativa i les limitacions que tenen els professionals de la informació per accedir a la zona del conflicte.

La història de l'ocupació russa de Txetxènia, un petit enclavament muntanyenc del Caucas de població musulmana, comença amb el general Yermólov, qui comandava l'exèrcit imperial en la primera fase de l'ocupació (1816-1827). Les seves expedicions deixaren un record de sang i terra cremada. No aconseguí, però, doblegar la resistència de la població txetxena que, coordinada a través de les confraries sufís, no pogué ser "pacificada" fins que el 1859 fou derrotat l'imam Xàmil, qui, posteriorment, s'exilià a Turquia. I tanmateix, l'exèrcit rus no pogué anorrear la identitat txetxena gràcies a les confraries que malden per la voluntat de supervivència d'un poble ja sigui apel·lant a la guerra santa o a la submissió aparent segons les circumstàncies i a l'espera d'una nova oportunitat per assolir la independència.

L'ocasió es presentà amb la revolució d'Octubre del 1917, quan es proclamà l'Emirat del Nord del Caucas. Fou una independència efímera, perquè tampoc els dirigents de la URSS no estaven disposats a consentir-ho. La rebel·lió fou aixafada el 1924, però la resistència en forma de guerrilles perdurà fins molt més tard, mentre els dirigents religiosos estenien la seva influència entre la població musulmana dels territoris veïns del Daguestan i Ingúixia. Stalin acusà els txetxens i altres minories no esclaves de col·laboracionisme amb els nazis, i el febrer de 1944 milers de txetxens i d'ingúixians van ser deportats a l'Uzbekistan.

“La història de l'ocupació russa de Txetxènia comença amb el general Yermólov, qui comandava l'exèrcit imperial en la primera fase d'ocupació (1816-1827). Les seves expedicions deixaren un record de sang i terra cremada. No aconseguí, però, doblegar la resistència de la població txetxena. L'exèrcit rus no pogué anorrear la identitat txetxena gràcies a les confraries que malden per la voluntat de supervivència”

L'estalinisme va estendre una pesada llosa de deportacions, silenci, repressió i manca d'informació sobre Txetxènia i altres territoris del Caucas que foren sotmesos a un procés creixent de "russificació". El 1957 hom reconeixia l'error de Stalin, es permetia als txetxens deportats retornar a casa i la concessió d'una nova autonomia al territori.

Les aspiracions nacionals dels txetxens tornaren a revifar en els moments de la implosió de l'antiga Unió Soviètica. L'octubre del 1991 el general independentista Djokhar Dudàiev va ser elegit president de la República Caucàsica de Txetxènia-Ingúixia amb el 85% dels vots. Poc després s'oposava a l'estat d'emergència decretat per Borís Ieltsin a la república i cridava la població a revoltar-se contra Moscou. Txetxènia esdevé *de facto* independent.

La situació donà un gir a la fi del 1994. L'aviació russa bombardejà Grozni per preparar la invasió de la petita república (19.300 km² i 1.277.000 habitants el 1989). Era la primera guerra de Txetxènia. Els combats afectaren tota la república i, davant la superioritat militar russa, les milícies txetxenes intentaren trencar el setge organitzant guerrilles i duent a terme operacions fora del territori republicà: el juny del 1995 una partida txetxena ocupà durant unes hores la ciutat russa de Budiónnovsk i prengué més de 300 hostatges; el gener del 1996 centenars de guerrillers txetxens atacaren la ciutat de Kizliar (Daguestan) i es feren forts a l'hospital, on prengueren 2.000 hostatges. En aquestes accions començava a destacar el comandant guerriller Xàmil Bassàiev, responsable de l'ocupació de Budiónnovsk. L'abril del 1996 un míssil rus mata Dudàiev i, quatre mesos després, el comandant txetxè Aslan Maskhàdov signa un armistici amb les tropes russes. La guerra havia deixat un balanç de desenes de milers de morts i de ciutats i camps destruïts.

El gener del 1997 se celebraren eleccions i Aslan Maskhàdov fou elegit nou president. Tanmateix, el litigi continua obert, ja que Moscou considera que Txetxènia segueix formant part de Rússia, mentre que Maskhàdov actua com a president d'una república independent. I el conflicte es tornà a revifar el setembre del 1999, després dels atemptats de Moscou i Volgodnsk, que van causar més de 300 morts. Els atemptats, en què alguns analistes no descartaren la implicació dels serveis secrets russos, consolidaren la posició de Vladímir Putin, partidari d'aplicar mà dura contra la república rebel, i, a més, foren el catalitzador de la segona guerra de Txetxènia.

Al poc temps, les tropes russes encerclaren i envaïren de nou la petita república i, a instàncies de Putin, proclamaren president Ahmad-Hadji Kadírov, antic muftí de Txetxènia que en la primera guerra havia cridat a la *jihad* (guerra santa) contra Moscou, però que era un ene-

L'eficàcia assassina dels terroristes posa en dubte la política de mà dura de Vladimir Putin i el procés de legitimació formal que impulsava.

mic declarat de Maskhàdov. A la guerra sense quarter que es dugué a terme contra les tropes russes s'afegeix així una guerra soterrada entre els clans i les diferents fraccions del moviment nacional txetxè.

Anna Politkovskaia (*La deshonra russa*, 2004) distingeix tres corrents principals entre els nacionalistes txetxens. D'una banda, els qui aspiren a la integració amb el món occidental però sense perdre les referències identitàries txetxenes. El seu representant més carismàtic és l'antic president Maskhàdov, avui exiliat a Londres. Denuncien la política intransigent de Putin, la guerra bruta, la desinformació i la utilització que fa el president rus del terrorisme per justificar la seva política de terra cremada i de vulneració dels drets humans. De l'altra, els qui aspiren a vincular Txetxènia amb els països wahhabites de la península d'Àrabia, dels quals esperen obtenir ajuda i recursos per implantar una república islàmica. Aquesta ha estat, sens dubte, la via de penetració d'Al-Qaida, representada pel saudita Al-Jattab, qui fou abatut

per les tropes russes el març del 2002. Actualment l'encapçala Xàmil Bassàiev, relacionat pel Servei Federal de Seguretat (FSB, l'antiga KGB) amb els atemptats i segrestos més luctuosos dels darrers anys. Per últim, a aquestes dues tendències enfrontades políticament i militarment cal afegir una tercera força integrada per partides de base clànica que s'organitzen per respondre a la violència indiscriminada de l'exèrcit rus contra el poble txetxè.

La tragèdia de Beslan i els atemptats contra dos avions russos, que costaren la vida a més de vuitanta persones, formen part d'una situació en què el segrest d'hostatges, els assassinats indiscriminats, la conculcació dels drets humans, les desaparicions (oficialment, 2.800 desapareguts entre la fi del 1999 i l'inici del 2003) i la política de terra cremada estan a l'ordre del dia. L'eficàcia assassina dels terroristes posa en dubte la política de mà dura de Putin i el procés de legitimació formal que impulsava: març de 2003, referèndum constitucional que fou denunciat per Maskhàdov i la resta

de l'oposició; octubre de 2003, eleccions presidencials que ratificaren Kadírov en la presidència. Kadírov intentà governar amb mà de ferro i en estreta aliança amb Moscou per enfortir el seu clan i arraconar els *boieviki* (guerrillers), però el maig del 2004 morí en un atemptat a l'estadi de Grozni quan, en companyia dels comandaments russos, commemorava la victòria de la Segona Guerra Mundial.

La reacció de Putin davant els darrers atemptats ha estat contundent i, un cop més, fora de lloc: apunta al terrorisme internacional (en un discurs que recorda els plantejaments de Bush) i a una conspiració contra Rússia. Així, en lloc d'afrontar un problema greu, d'inqüestionable base política, apel·la al sentiment nacional rus per defugir les seves responsabilitats en la situació actual que es viu a Txetxènia i Rússia, on la guerra de Txetxènia, com passà a la dècada dels vuitanta amb la de l'Afganistan, està minant la moral de l'exèrcit rus, presa fàcil de la corrupció, dels tràfics il·legals i de la brutalitat contra "l'altre". Certament, cal fer front amb eficàcia a un nou terrorisme internacional que amenaça amb accions terroristes indiscriminades, però la solució no passa per ficar a un mateix sac el terrorisme i les aspiracions legítimes i no violentes de la majoria del moviment nacional txetxè, com tampoc no passa pel no-reconeixement d'una qüestió política que està en la base de l'actual conflicte, ni per barrar tota sortida política a la situació actual, ni per restringir les llibertats i la informació amb l'excusa de la seguretat, ni tampoc, encara menys, per apel·lar a un complot internacional per revifar el nacionalisme rus que, com a l'ex-Iugoslàvia, podria tenir conseqüències no desitjables que dificultarien més la resolució del conflicte.

Antoni Segura i Mas és catedràtic d'Història Contemporània de la Universitat de Barcelona. Autor de 'Senyors i vassalls del segle XXI' (La Campana / Alianza, 2004).